

B o ŝ a n m a

Yazan: Nuri Hacıhabibođlu

Geçen nüshalardan devam

Boşanmanın, sosyal bir meselemiz olarak tetkiki maksadını güden yazılarımızın sonlarına doğru geliyoruz. Bir iki yazı sonra bu konu bitecek, biz de, bir memleket meselesine dokunmuş, bir sosyal konu üzerinde yazmış bir insan olmanın hazzını duyacağız.

Yazılarımızın bir değer taşımakta olup olmadığı hususunu da en son plânda ele alıyoruz. Yazılarımız, daha geniş bir tefekkür, daha etraflı bir tetkik ilham ve imkânı verirse, vazifemizi, ancak o zaman yapabildiğimize inanacağız ve hazzımız, ancak o zaman bir kat daha artacak.

Bu yazımızı, boşanmanın muayyen sebeplerinden birisinin daha tetkikine hasretmiyeceğiz. Aile dergisinin son 14 sayılı nüshasında çıkan bir yazı, bu yazımızın esasını teşkil ediyor.

Boşanmanın, bilhassa boşanmış kadının durumu hakkında şayanı dikkat bulduğumuz bu yazının ana hatlarını benimsedikten sonra, düşüncelerimizi yazmak usulümüze sadık kalıyoruz ve sözü, bu tercüme yazıya bırakıyoruz:

(Boşanmış bir kadının, hayatından memnun olduğunu göstermek için sarfettiği gayret, hakiki saadetinden daima daha büyüktür.)

(Türlü sebeplerden dolayı kocasından ayrılan kadın, yalnız yaşamakla daha büyük bir fikir sükûnetine kavuştuğunu, kendi kendisinin efendisi olduğunu, malî vaziyetinin eskisinden daha müsait olduğunu her lâfın arasında iddia eder durur. Hatta bazan evli erkeklerle, bazen de arkadaşlarının kocaları ile buluştuğunu söyleyerek saadetinin her bakımdan tam olduğunu söyler. Fakat, acaba hakikat öyle mi?..

(Doğrusunu isterseniz hayır..)

(Boşanmak, evlilik hayatında türlü anlaşmazlıklara karşı alınacak son tedbirdir. Hayatından ümit kesilmiş bir hastanın, daha fazla ıstırap çekmemesi için öldürülmesi ne ise, izdivaçtaki anlaşmazlıkları boşanmakla halletmek te odur.)

(Kocasından ayrılmış milyonlarca kadın üzerinde yapılan incelemeler şöyle bir hakikatı meydana çıkarmıştır: Boşanmış bir kadının karşılaştığı sosyal ve ruhi güçlükler, evlilikte karşılaşılamıyacak kadar şiddetlidir. Bu bakımdan boşanmak fikrine saplanan kadınların, geçmişteki, yahut içinde buldukları güç durumdan ziyade, istikballerini düşünmeleri lâzımdır.)

(Bir problemi halletmek, o problemten kaçmak değildir. Bazen evlilikte, hakikaten tahammülü güç olan meseleler kendini gösterebilir ve ekserisi düşünmek zahmetini üzerine almıyan genç kadınlar, bu meselelerden ancak boşanmakla kurtulabileceklerini zannederler. Fakat bu, meseleyi halletmek değil, meseleden kaçmaktır.)

(Boşanmış kadınlar üzerinde incelemeler yapılırken kendilerine söylenilen bir sorulmuştur: Evli olduğunuz günlere nisbetle bugün mesut mu, yoksa bedbaht mı sayılırsınız. Verilen cevaplarda kadınların % 20 si, son derece bedbaht, % 69 u, evliliğe nisbetle daha bedbaht, % 11 i de, bedbahtlıklarının aynı olduğunu söylemişlerdir.

(Bundan sonra kadınlara şu sorulmuştur: Fırsat bulsanız bir daha evlenir misiniz? Dul kadınların % 64 ü bu suale müsbet cevap vermiş, nisbeten yaşlı dindar kadınlardan müteşekkil % 26 sı, evlenmek niyetinde olmadığını söylemiş, % 10 u da, müsbet veya menfî bir cevap vermemiştir. Kadınların bir tanesi derdini şöyle anlatmıştır: Evli iken kederimden öleceğimi zannetmişim. Fakat yazık ki, o zaman evliliğin, ne büyük bir nimet olduğunu farkedemedim. Şimdi ise, hayatta elimden tutacak kimsem yok.)

(Diğer bir kadın da ıstırabını şu kelimelerle ifade etmiştir: Beni en çok müteessir eden, yalnızlık ve çalışmak mecburiyetidir. Yorgunluktan bıktım, usandım. Eğer bir daha evlenirsem, daha iyi bir zevce olmağa çalışacağım.)

(İçlerinde okumuş bir kadın da içini şöyle dökmüştür: Vaktile evli olan bir kadının sonradan tek başına, yahut anne babası ile, yahutta başka bir kadınla yaşaması kadar gayritabii bir şey yoktur. Bir zamanlar evli olduğunuzu unutmak için ne kadar gayret sarfederseniz ediniz, insan bir kere kocasından ayrıldı mı, kendi öz ailesi içinde bile artık yabancından başka bir şey değildir. Çünkü bu durumdaki insan, ne kızdır, ne de evli bir kadındır.)

(Boşanmış bir kadının karşılaştığı diğer bir güçlük, evlilik hayatında yapmak itiyadında bulunduğu âdetlerin yerine yenilerini bulup koyabilmesidir. Meselâ kadının biri evli iken yatakta okumayı herşeye tercih edermiş. Fakat kocası karısının bu itiyadına son derece sinirlenirmiş. Zaten ikisi arasındaki bütün kavgaların mevzuunu, kadının bu garip âdeti teşkil edermiş. Nihayet karı koca arasındaki kavgalar daha şiddetli bir hal alınca ikisi de boşanmaya karar vermişler.)

(Karı koca boşandıktan sonra kadın, yine eskisi gibi yatakta okumağa devam etmiş. Fakat bu sefer kendisine itiraz eden çıkmayınca okuduğundan zevk almamağa başlamış ve çok geçmeden bu âdetinden vazgeçmiş.)

(Kaybolan itiyatları telâfi etmekten başka yalnız iken, günlük hayatta bir tenevvü vermek meselesi de, oldukça mühimdir. Kadının biri bu meseleye temas ederek şöyle demiştir: Boşandıktan sonra bir aralık yalnızlıktan delirecek gibi oldum. Çünkü günlerim bitip tükenmek bilmiyordu. Eskiden eve her zaman sarhoş bir halde, hem de çok geç gelirdi. Fakat geldiği zaman günün bittiğini anlardık. Şimdi yalnızlıktan bir gün bana bir asır gibi geliyor.)

(Boşanmaya karar veren kadınlar arasında bir an için istikbalini düşünmeğe vakit ayıranlar hemen yok gibidir. Meselâ, entellektüel olduğu kabul edilen bir kadın, verdiği cevapta, çocuğunu korumak istediği için boşandığını söylemiştir. Çünkü kocası, son derece lâkayt bir adam imiş. Ailesine ve bir tek çocuğuna, lâzımgelen dikkat ve sevgiyi göstermediği için karı koca her gün kavga eder dururlarmış.)

(Fakat her iki tarafın rızası ile boşandıktan beş sene sonra aynı kadın şu itirafta bulunmuştur: Evet, kocam, muhteris bir adam değildi. Fakat benim daimi müdahalelerim, kocamı büsbütün baştan çıkardı. Neticede bana yalan söylemeğe başladığı gibi, kendini kumara verdi. Halbuki, kocamın, çocuğunu nasıl sevdiği, gözden kaçır bir şey değildi. Eskiden hiç değilse akşamları, kocam, çocuğum, hep birlikte oturup konuşurduk. Şimdi ise, bir yere gitmek vazifesi bana düştüğünden, çocuğumu, evde tek başına bırakmak mecburiyetinde kalıyorum. Muhakkak olan bir şey varsa o da, kocamın da, benim de, vaktinde evliliğe hazırlanmamış olmamızdır.)

(Boşanmanın, çocuklara olan zararı, annelerine olan zararlardan az değildir. Bunları daha iyi anlamak için verilen cevaplı gözden geçirelim:

— Tekrar evlenmek istiyorum. Fakat, hem benimle evlenecek, hem de çocuğuma babalık edecek adamı bulmak çok güç..

— Benimle evlenmek isteyenler, nedense çocuğumu istemiyor. Hangisini feda edeceğimi şaşırdım.

— Kızım hâlâ babasını unutamadı. Şimdi eve bir övey baba sokmak günah olmaz mı?)

(Cinsî hayatı tanzim etmek meselesi, boşanmış bir kadının karşılaşacağı diğer mühim bir meseledir. Boşanmış bir erkeğin, cinsî hayatını nasıl tanzim ettiğini kimse merak etmez. Fakat, dul bir kadın, hakikaten mâsum ve günahsız da olsa, her zaman bir dedikodu mevzuu olacak durumdadır.)

(Hülâsa olarak şöyle diyebiliriz: Evlilik hayatlarında mesut olmadıklarını iddia edip de, boşanmağa karar vermiş kadınlar, her şeyden evvel, dünden, bugünden ziyade, yarını düşünmelidirler.)

Zaten bu şuuru gösterebilen insan, hiç bir zaman boşanmayı aklına getirmeyecek, hatta boşanmayı icabettirecek kadar mühim hadiseler muvacehesinde bile, sükûnetini, itidalini muhafaza etmesini bilecektir. Ancak, bütün insanlarda bu kemali bulmak mümkün değildir.

Bir yabancı atasözü, (silâhınızı çektiğiniz zaman ateş etmeden evvel birden ona kadar sayınız) diyor. Mânası pek derin olan bu tavsiyeyi, hırsını, öfkesini, yuvasının varlığına çevirmiş insanlara da yapmak, ne kadar faydalı olurdu.

Bize öyle geliyor ki, yıkılan yuvaların çoğu, öfke ile kalkılmanın doğurduğu zarara çarpılmak bahtsızlığına uğramışlardır.

Yazılarımızın başından beri izhar etmek istediğimiz temenninin özü şudur: Boşanmaların sebepleri üzerinde duralım. Boşanmaların sebeplerini ortadan silebilirsek, boşanmayı, cemiyetin bünyesinden söküp atmış oluruz.

Yukardaki yazının en dikkate değer tarafı, bir problemi halletmek, o probleminden kaçmak değildir, noktası üzerinde toplanıyor. Boşanmakla ıstırabını dindirdiğini sanan insan, çok defa aldanmaktadır. Susuzluğunu, terli iken su içmekle teskine kalkan insan, bir an için kanmış, ferahlanmış olabilir. Fakat, arkasından gelebilecek hastalıklar onu, içtiği sudan dolayı bin kere pişman edecektir. Bu tedbirsizliği ile hastalanan insan, tedavilerle yeniden hayata ve sıhhata dönebilir. Fakat yıkılmış bir yuvanın,

buhra n ve feveran geçtikten sonra, yeniden kurulması, çok defa mümkün olamaz. Boşanmışların, yeniden birbirleri ile evlenmeleri mümkün de olsa, bunun da bir hayli zararlı tarafı vardır. Netekim bir atasözümüz, (Boşanıp kocana varma), diyor.

Boşanmış kadınlar ve hatta erkekler üzerinde yapılan tetkikler ve kendilerinin verdikleri cevaplar, hemen umumiyetle bir nedamet ifade eder. Ne çare ki, nadim olmak, kırılıp dökülenin tamiri ve toplanması için yeter değildir.

Kendilerine, evli oldukları günlere nazaran bu günlerinin daha iyi olup olmadığı suali sorulan yüz kadından bir teki bile, (çok şükür, hayatı şimdi gördüm. Meğer, ben cehennemde yaşamakta imişim. Boşanmak, beni huzura ve saadete götürdü.) diyemiyor. Bu, bir vakıadır ve şayanı dikkattir. Demek ki boşanmak, hiç bir derdin devası değildir. Bilâkis, kötü saydığımız ve sandığımız bir hali, daha kötü yapan alkol nevinden bir müsekkindir. Filhakika bir an için teskin eder. Fakat neticesi çok daha zararlı ve korkunçtur.

Ne yazık ki, alkolikler gibi, boşanmaya karar vermiş olanlar da, kendilerinden evvel o yollara düşmüş olanların hazin hallerini gördükleri halde, tuttukları yolda yürümekte inat ediyorlar. Kendileri de o uğursuz yollara düşüyorlar ve onları da başkaları takip ediyor..

Boşanmaya azmetmiş insanlar, hâkimden daha önce avukata uğradıklarına göre, bu meselede avukata düşen vazife büyüktür ve ağırdır.

Boşatmak suretile alacağı ücreti, elinin tersi ile itmesini bilen, yıkılmak üzere bulunan bir yuvayı kurtarmayı, meslekî ve insanî vazifeleri arasında sayan, kendisine sığınan muztarip insanı teskin ederek, cemiyette bir yuva kazandıran avukat, cemiyet yapısında, muhakkak ki, şerefli bir yerde oturacaktır.

Yıkılmakta iken dayadığınız ve kurtardığınız yuva, hayat muvacehesinde biz avukatların eserimiz olarak yaşayacak ve yuvalarına dönen eşler, bizi dima bir halaskar olarak tanıyacak ve anacaktır. Bütün hususiyetlerinin başında nankörlükleri ile tanınan insanlar, yalnız, yuvalarını koruyun ve kurtaran avukatın hizmetini inkâr etmez ve unutmazlar.

Mesken Mes'elesi

Sosyal hayatın tanziminde meskenin rolü büyüktür. Umumi sıhhat ve umumi ahlâk üzerinde müessir olduğu kadar bulunmamakla beraber mes-

ken mes'elesinin boşanmalara tesiri de inkâr edilemiyen bir hakikattir.

Doğrudan doğruya hissedilmemekle beraber mesken mes'elesinin boşanmalara tesiri vardır.

Köylerde mesken mes'elesi mevcut olmadığı için bu sebepten olan boşanmalar da köylerde müşahede edilemez. Ancak şehirlerde ve hassatan mesken mes'elesi ile karşı karşıya gelmiş büyük şehirlerde bu âmil rol oynamakta ve nüvesini mesken mes'elesini teşkil eden boşanmalara tesadüf olunmaktadır.

Bir tarihte Belçike'nin baş şehrinde tipik bir suçun işlenmekte olduğunu Kriminoloji ilmi ile uğraşanlar tesbit eylemişlerdi; Bu suç babaların kızlarına tecavüz eylemeleri suçu idi. Başka zamanlarda ve başka şehirlerde emsaline tesadüf edilmeyen bu suçun sebep ve illeti tetkik edildiği zaman bu tetkiki yapanların karşısına, mesken mes'elesi çıkmıştı. Filhalka Belçika baş şehri, o devirlerde mesken buhranı bakımından Ankara'nın, bundan beş altı sene evvel yaşadığı feci hayatı yaşamakta idi.

Mesken buhranının Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerimizde sosyal bünye üzerinde yaptığı tahribatı henüz bilmiyoruz. Esasen bu müşahede bizim istigalimizin ve binnetice konumuzun dışındadır. Ancak (gittikçe hafiflemeğe yüz tuttuğunu şükranla müşahede ettiğimiz) mesken buhranının döne doluşa boşanmalara kapı açan bir âmil olduğuda bir vakiâ ve bir hakikattir.

Bir ev ancak bir ailenin harîmi olmak gerektir. Mesken buhranı dolayısıyla bir evde birden fazla ailenin barınması sağlık, ahlak ve aile yapısı bakımından zararlıdır.

Ankara'nın kesif bir semtinde kâin ve beşer onar ailenin oturmakta bulunduğu evlerde boşanma vak'alarının geliştiği ve bunda tecessüs, dedikodu ve kalitesiz gece hayatı gibi âmillerin başta rol oynadığı görülmüştür.

Cemiyet hayatında bir sınıflanma mutlaka mevcuttur. Bu hakikatı çok def'a şu veya bu sebeple inkâra yetleniriz. Fakat, nedense hoş karşılamadığımız bu vakia hakikatte cemiyet içinde huzur ve düzen âmilidir. Mesken buhranı hüküm sürdüğü zamanlarda bu düzen alt - üst olmakta ve bu sebepten boşanmalar meydana gelmektedir.

Başlıbaşına meskenin gayrimüsait ve gayrisihhi olması da huzursuzluğa, geçimsizliğe yol açar ve bu yol vasıtasıyla boşanmalar meydana gelir.